

Gjeldende regelverk:

Retningslinjer om liturgisk inventar og utstyr (8.3)

Fastsatt ved kongelig resolusjon 26. oktober 1990 i medhold av Grunnlovens § 16.
Fra Gudstjenestebok for Den norske kirke, del II.

Kirken kan ta all kunst og alle kunstformer i bruk for gudstjenesterommet og det liturgiske inventar, så sant kunstverket tjener det kristne budskap og lar liturgiens egne intensjoner komme til utfoldelse. Følgende retningslinjer legges til grunn i første rekke ved nybygg, og dessuten ved restaurering og oppussing av nyere kirker.

1. Liturgisk inventar

1.1 Kirkerommet skal i første rekke fremme den liturgiske handling og forståelse hos dem som deltar i gudstjenesten

1.2 Uansett form er det viktig at kirkerommet er fleksibelt med hensyn til møbleringen. Det bør derfor vises tilbakeholdenhet med å bolte inventar fast i gulvet.

1.3 Det viktigste liturgiske inventar er alter, prekestol, lesepult, døpefont og orgel

1.4 Alteret er Herrens nattverdbord, og skal dermed bære kalken og disken og samle menigheten ved nattverdmåltidet. I kraft av Jesu Kristi død og oppstandelse og hans løfte om å være sammen med sine venner, markerer alteret også Guds nærvær.

Alteret bør derfor ha en slik «tyngde» og verdighet at det fremstår som kirkerommets samlende midtpunkt. Dette gjelder også når alteret har form av et bord-alter.

Til alterutstyret hører kalk og disk, vinkanne og brødeske, gudstjenestebøker, lys og eventuelt krusifiks.

Alteret bør stå så langt ut fra bakveggen at liturgen kan forrette vendt mot menigheten, og at menigheten lett kan passere når ofringen skjer ved gang rundt alteret

1.5 Alterringen består av knefall og støtteskranke, og utformingen vil variere, avhengig av bl. a. korets form og alterets plassering.

1.6 Egne stoler for tjenestegjørende og for brudepar bør finnes i alterområdet. I stedet for stoler til brudepar kan det brukes en brudebenk. Det bør velges stoler som er tilpasset kirkens øvrige inventar. I domkirker bør det være en egen bispestol.

1.7 Prekestol og lesepult bør være slik plassert at forkynnelsen høres overalt i kirkerommet, og at predikanten så vidt mulig kan sees av alle.

Bokbrettet på prekestolen og lesepulten bør kunne reguleres i høyden.

1.8 Døpefonten skal være slik utformet at den i bruk gir en vanndybde på minst 5-10 cm, enten man bruker dåpsfat eller ikke. Fonten må kunne tømmes på en grei måte.

Kirkerommets utforming må avgjøre plasseringen av døpefonten, men det vil være mest vanlig at døpefonten er plassert fremme i kirkeskipet, og helst foran benkeradene.

1.9 Pipeorgelet er kirkens tradisjonelle instrument. Orgelet skal understøtte og hjelpe menigheten og koret i tilbedelse, forkynnelse og sang. Orgelet har også selvstendige musikalske funksjoner, både i og utenom gudstjenesten.

Orgelets plassering og utforming bør avklares i et nært samarbeid mellom orgelbygger, den orgelsakkyndige konsulent og arkitekten.

I alle tilfelle bør organisten kunne lede koret fra sin plass ved orgelet.

1.10 Kirkeklokker. Kirker/kapell og andre kirkelige bygg eller rom hvor det regelmessig holdes gudstjeneste og utføres kirkelige handlinger, skal ha en eller flere kirkeklokker. Antall og størrelse bør tilpasses kirkens størrelse og de geografiske forhold i kirkens nærhet. I alminnelighet anbefales flere mindre fremfor få store klokker. (Se også «Retningslinjer for bruk av kirkens klokker»)

2. Liturgisk utstyr

2.1 Som en hovedregel bør det liturgiske utstyr bære preg av verdig enkelhet og gode bruksegenskaper. Erfaringsmessig er naturstoffer, så som ull, bomull, lin, best egnet til slikt utstyr.

2.2 Nattverdkarene (kalk og disk) og oppbevaringskarene (brødeske og vinkanne) bør så vidt mulig være innbyrdes avstemt i utforming og materialbruk og passe sammen med kirkens øvrige utstyr.

Utformingen av kalken må være slik at en både kan drikke og helle av den. Eventuelle enkeltkalker skal være av godkjent modell. Disken utformes slik at nattverdrødet ikke faller av.

2.3 På alter av bordtype bør lys og staker ikke være for høye, særlig dersom liturgen skal kunne forrette bak alterbordet. Det bør fortrinnsvis brukes staker beregnet for ett lys.

2.4 Tekstiler på alter, prekestol og lesepult avstemmes i farger og formgivning til hverandre og til hele alterområdet, og bør også passe sammen med de messehagler som hører til kirkehuset. Tekstilene bør følge de liturgiske farger eller være kirkeårsnøytrale.

3. Liturgisk utstyr til en soknekirke

Foruten det inventar som tradisjonelt hører med til en kirke - så som alterbord (med kalk og disk, oblateske og vinmugge, lysholdere), prekestol og lesepult, døpefont og vannkanne, orgel, en eller flere klokker - er det i hver soknekirke vanligvis behov for:

3.1 Alba i minst to størrelser og stola i de fire liturgiske farger.

Minst to messehagler (fortrinnsvis hvit og grønn).

Eventuelle liturgiske klær til andre kirkelig ansatte.

Prestekappe til bruk på kirkegården ved gravferd, dersom det vanligvis forrettes gravferd ved kirken.

3.2 Kalkklede og servietter av egnet materiale til bruk ved nattverd og dåp.

Et tilstrekkelig antall enkeltkalker av godkjent modell og materiale.

Nattverdutstyr som er egnet til bruk hos syke (soknebudsett).
Utstyr til bruk ved ofring.

3.3 To bibler (til prekestol og sakristi) og fire sett av de liturgiske bøker (for liturg, organist, klokker og sakristi) som brukes ved gudstjenesten og de kirkelige handlinger. Et tilstrekkelig antall salmebøker og liturgihefter til bruk for menigheten

3.4 De liturgiske klær og løst liturgisk utstyr oppbevares i egnede skap. Messehaglens skal oppbevares forsvarlig, f. eks. opphenges på spesialhengere av tilstrekkelig bredde.

3.5 Sølvgjenstander og annet kostbart utstyr skal forvares i brann- og tyverisikker safe.

3.6 Omfanget av utstyr til kapell og rom som er vigslet til kirkelig bruk, godkjennes av prost.

3.7 Alt nytt inventar og utstyr skal på forhånd være godkjent av den rette kirkelige myndighet, for eldre kirker vedkommende etter uttalelse fra Riksantikvaren.² Dette gjelder også for gaver.

Inventar og utstyr må ikke fjernes eller avhendes uten samtykke fra de samme myndigheter.

3.8 Hver kirke (kapell) skal ha en egen, autorisert «Inventarbok» (standardprotokoll i bind 10) eller tilsvarende fortegnelse over alt inventar og løst liturgisk utstyr.

Hver gjenstand beskrives ganske kort, med angivelse av tidspunkt da den ble anskaffet, hvem som dekket utgiftene - eventuelt gav den til kirken. Helst bør fargefoto av særlig verdifulle gjenstander klebes inn.

Hver endring, større reparasjon o. l. av gjenstandene skal noteres.

Både ved anskaffelse, endring og avhending eller kassasjon skal tillatelsen (med dato) fra vedkommende myndighet noteres. Enhver innførsel underskrives av kirkens prest og lederen i menighetsrådet.

Protokollen oppbevares sammen med de øvrige kirkebøker på menighetskontoret og legges fram ved visitas/prostebesøk.